

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

НАУКОВИЙ ВІСНИК

*МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО*

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Засновано 1999 р.

№ 2 (65)

травень 2019

Внесено до Переліку фахових видань України
(наказ МОН України від 29.12.2014 р. № 1528)

Миколаїв
МНУ імені В. О. Сухомлинського
2019

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
(протокол № 23 від 25 червня 2019 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- Валерій БУДАК** ректор Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, академік НАПН України, доктор технічних наук, професор (*голова редакційної колегії*);
- Тетяна СТЕПАНОВА** декан факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Україна), доктор педагогічних наук, професор (*головний редактор*);
- Ірина КАРДАШ** доцент кафедри дошкільної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Україна), кандидат педагогічних наук (*відповідальний секретар*)

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

- Акматали АЛИМБЕКОВ** завідувач кафедри педагогіки Киргизо-Турецького університету «Манас» (м. Бішкек, Киргизька республіка), доктор педагогічних наук, професор;
- Гульзаміра БАУБЕКОВА** головний науковий співробітник Національної академії освіти імені Ібрая Алтинсаріна (м. Астана, Республіка Казахстан), доктор педагогічних наук, професор;
- Алла БОГУШ** завідувач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (Україна), академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
- Володимир ГЛАДИШЕВ** професор кафедри української мови і літератури Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Україна), доктор педагогічних наук;
- Барбара КЕДЗІЕРСЬКА** професор Інституту Наук про виховання Краківського педагогічного університету імені Комісії національної освіти (м. Краків, Польща), доктор педагогічних наук, професор;
- Василь КРЕМЕНЬ** професор президент Національної академії педагогічних наук України, академік НАПН України, доктор філософських наук, професор;
- Олександр ЛЯШЕНКО** академік-секретар Відділення загальної середньої освіти НАПН України, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
- Олександра САВЧЕНКО** головний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
- Анатолій СИТЧЕНКО** проректор із науково-педагогічної роботи Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Україна), доктор педагогічних наук, професор;
- Ірина СУРІНА** завідувач кафедри соціології Поморська академія у Слупську (м. Слупськ, Польща), доктор соціологічних наук, професор;
- Ольга СУХОМЛИНСЬКА** головний науковий співробітник Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (Україна), академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
- Олена ТРИФОНОВА** завідувач кафедри дошкільної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Україна), доктор педагогічних наук, професор;
- Мухіддін ХАЙРУДДІНОВ** завідувач кафедри педагогіки та інклюзивної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Україна), доктор педагогічних наук, професор

РЕЦЕНЗЕНТИ:

- Надія ЛУЦАН** завідувач кафедри фахових методик і технологій початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор педагогічних наук, професор;
- Інна РОГАЛЬСЬКА-ЯБЛОНСЬКА** професор кафедри теорії і методик дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, доктор педагогічних наук, професор

Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : зб. наук. пр. / за ред. проф. Тетяни Степанової. – № 2 (65), лютий 2019. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2019. – 378 с.

ISSN 2518-7813

Журнал зареєстровано в системі CrossRef.

DOI: 13.33310/2518-7813-2019-65-2

Збірник містить матеріали, спрямовані на розкриття найбільш актуальних проблем педагогіки, містить методично обґрунтовані та експериментально перевірені матеріали, які охоплюють широке коло питань, присвячених методології, теорії та практиці сучасної освіти, її науково-методичному забезпеченню.

Видання адресовано науковцям, педагогам, учителям-методистам, студентам педагогічних спеціальностей.

УДК 37
ББК 74

ЗМІСТ

<i>Оксана АДАМЕНКО, Ольга ЛИТВИНЕНКО, Наталія БОРЕЦЬКА</i>	Шляхи реалізації моделі формування здорового способу життя студентської молоді засобами фізичної культури у закладах вищої освіти	11
<i>Лариса АРНАУТОВА, Любов ТАРАСЕНКО</i>	Сучасні корекційні технології в роботі з дітьми з особливостями психофізичного розвитку	16
<i>Олена БІДА, Ольга ШЕВЧЕНКО, Олександр КУЧАЙ</i>	Підготовка фахівців з фізичної культури до формування здорового способу життя засобами здоров'язбережувальних технологій	21
<i>Світлана БІРЮК, Ірина ДЕМИДОВА, Наталія РЕШЕТИЛОВА</i>	Структура тренувальних навантажень стрибунів у висоту в річному циклі підготовки	26
<i>Наталія БОБРИШЕВА</i>	Модельовання комунікативних ситуацій на заняттях з професійної англійської мови в морських навчальних закладах	32
<i>Наталія БОРЕЦЬКА, Олена КОВАЛЬЧУК</i>	Механізм надання освітніх послуг у закладах вищої освіти України	36
<i>Валерій БУДАК, Оксана ОЛЕКСЮК</i>	Сучасні методологічні підходи до процесу формування особистості лідера-патріота в освітньому просторі університету	40
<i>Раїса ВДОВИЧЕНКО, Наталія МИХАЛЬЧЕНКО</i>	Формування ціннісних орієнтацій студентської молоді через компетентнісний підхід у вихованні особистості	47
<i>Інна ГАЛІМСЬКА</i>	Валеологічне виховання курсантів льотних навчальних закладів засобами фізичної культури і спорту	52
<i>Олена ГРЕЧАНОВСЬКА</i>	Роль інноваційні технологій у процесі вивчення гуманітарних дисциплін та формуванні конфліктологічної культури у студентів технічних ЗВО	58
<i>Тетяна ГОРПІНІЧ</i>	Проблема кадрового забезпечення медичних шкіл у США	64
<i>Андрій ГРИЦЕНКО</i>	Теоретичні основи використання мультимедіа технологій у процесі викладання історії	69
<i>Віталія ГРИЦІВ</i>	Забезпечення професійно-етичної спрямованості особистості фахівця банківської справи	74
<i>Олена ДОЛГОПОЛ</i>	Тренінгові технології на заняттях з української мови за професійним спрямуванням	79
<i>Олена ДРОЗД</i>	Аксіологічний аспект формування толерантної особистості в умовах закладу вищої освіти	85
<i>Захар ДУБОВИЙ</i>	Дослідження стану сформованості самостійності майбутніх учителів музики	90
<i>Тетяна ЗОРОЧКІНА</i>	Інноваційні підходи до підвищення кваліфікації вчителів початкової школи у Великій Британії	95

<i>Анжеліка ІВЕРШИНЬ</i>	Діагностика розвитку креативності особистості майбутніх вихователів	101
<i>Юліана ІРХІНА</i>	Організація дозвілля студентів у вищих навчальних закладах України як проблема 21 століття	107
<i>Ірина КАЛМИКОВА</i>	Формування ключових компетентностей учнів на уроках-семінарах з історії України	112
<i>Ірина КАМІНСЬКА</i>	Роль особистісних характеристик у виборі студентами стратегій вивчення іноземних мов	117
<i>Олександр КАПІНУС</i>	Проблема розвитку професійної суб'єктності майбутніх офіцерів збройних сил України	122
<i>Елла КАРПОВА, Світлана ГВОЗДІЙ</i>	Особливості взаємозв'язку компонентів культури безпечної життєдіяльності у майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей	127
<i>Ірина КНЯЖЕВА</i>	Педагогічна рефлексія як чинник професійного становлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	135
<i>Алла КОЗИР</i>	Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до розвитку художньо-образного мислення учнів підліткового віку	140
<i>Оксана КОВАЛИШИН</i>	Організаційно-педагогічні засади діяльності українського таємного університету у Львові (1921–1925 рр.)	144
<i>Вікторія КОРНЕЩУК</i>	Інновативний потенціал сучасного педагога	150
<i>Віктор КОРОЛЕНКО, Володимир ШЕНКЕВИЧ</i>	Сучасні аспекти морального виховання школярів	154
<i>Оксана КОСТАЩУК</i>	Умови оптимізації виховання професійної честі студентів	158
<i>Тетяна КУЧАЙ, Олександр КУЧАЙ</i>	Теоретичні основи інклюзивного навчання у закладах вищої освіти	162
<i>Світлана ЛАЗАРЕНКО</i>	Газетний текст на заняттях з української мови як іноземної (лінгвометодичні функції, критерії відбору, основні прийоми роботи)	165
<i>Маріанна ЛЕВРІНЦ</i>	Проблема підготовки майбутніх учителів іноземних мов у зарубіжних психолого-педагогічних дослідженнях	170
<i>Наталя ЛИСТОПАД</i>	Формування інформаційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	177
<i>Олексій ЛИСТОПАД</i>	Підготовка майбутніх вихователів до використання інноваційних технологій в закладах дошкільної освіти	183
<i>Ольга ЛИТВИНЕНКО, Діана ШЕЛЕСТЮК</i>	Стан та умови оптимізації процесу досягнення успіху в формуванні культури здоров'я студентів	190
<i>Ірина МАРДАРОВА</i>	Підготовка майбутніх вихователів до формування культури здоров'я дошкільників	195
<i>Микола МОГА</i>	Гармонізація м'язово-фасціальної системи дітей раннього віку зі спастичним синдромом рухових порушень	201
<i>Ольга МХИТАРЯН, Наталя БИКОВА, Альона БУГАЙОВА</i>	Формування духовного світу учнів із низьким рівнем літературного розвитку	207
<i>Лариса НАКОНЕЧНА</i>	Сучасні концепти інклюзивного навчання у дослідженнях північноамериканських та українських вчених	214
<i>Ільдико ОРОС</i>	Законодавче забезпечення системи освіти дорослого населення у Великій Британії	218

<i>Ірина ПАРФЕНТЬЄВА</i>	Національно-патріотичне виховання майбутніх учителів музичного мистецтва при вивченні дисциплін диригентсько-хорового циклу (на прикладі відродження хорової спадщини А. Веделя за кордоном)	224
<i>Світлана ПАРШУК, Вікторія СТАСЮК</i>	Художньо-естетична складова формування загальнокультурної грамотності майбутніх фахівців початкової освіти	228
<i>Дмитро ПРИМА</i>	Професійна позиція як науковий феномен	233
<i>Раїса ПРИМА</i>	Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи: стратегія змін	237
<i>Юлія РУДЕНКО</i>	Лекція-візуалізація як форма психолого-педагогічного супроводу формування професійно-методичної спрямованості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	242
<i>Яна РУЖЕВИЧ</i>	Кроскультурна підготовка студентів засобами зарубіжної літератури у процесі формування ціннісних орієнтацій	248
<i>Вікторія САВЧЕНКО</i>	Моделювання професійної підготовки учителя фізичної культури нової української школи з використанням інноваційних технологій	252
<i>Наталія САВЧЕНКО, Микола ДУБІНКА</i>	Молодіжна культурно-дозвіллева діяльність як частина державної політики провідних зарубіжних країн	258
<i>Ольга СЕРЕБРЯНІКОВА</i>	Відображення у змісті підготовки майбутніх соціальних працівників сутності і цінності рекреаційної діяльності	264
<i>Наталія СИДОРОВА, Юлія ДОЦЕНКО</i>	Використання видів та способів побудов перспективних зображень студентами спеціалізації «Архітектура будівель і споруд»	269
<i>Наталія СКРИПНИК</i>	Про використання методів мобільного навчання при вивченні іноземної мови у немовних ЗВО	274
<i>Володимир СТАРОСТА</i>	Самооцінювання результатів навчання майбутніми учителями початкової школи	279
<i>Анна СТРУК</i>	Народознавча складова професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів	286
<i>Наталія СУЛТАНОВА, Світлана БЕЗУШКО</i>	Формування гендерної компетентності майбутніх вчителів в закладах вищої освіти	290
<i>Ірина СУХОПАРА</i>	Чинники розвитку емоційного інтелекту молодших школярів у контексті нової української школи	296
<i>Любов ТАРАБАСОВА, В'ячеслав ШИНКАРЕНКО, Ольга ПЕРЕДЕРІЙ</i>	Соціально-антропологічний вимір життєдіяльності дитини в контексті дошкільної освіти	302
<i>Дмитро ТКАЧУК</i>	Методичні рекомендації щодо професійної підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів в умовах євроінтеграції	307
<i>Оксана ФІЛОНЕНКО</i>	Формування готовності майбутніх викладачів закладу вищої освіти до професійної самореалізації	314
<i>Юлія ХАЙРУЛЛІНА</i>	Засоби художньої драматургії у підготовці вчителя музичного мистецтва до викладання інтегрованого курсу «мистецтво» в умовах нової української школи	319
<i>Галина ХОДЯКОВА</i>	Комп'ютерна обробка текстів в курсі квантитативної лінгвістики	323

<i>Ірина ХОМ'ЮК</i>	Використання компетентнісно орієнтованих завдань в процесі викладання дисципліни «Технології навчання освітньої галузі «Математика»	329
<i>Світлана ЦИМБАЛ-СЛАТВИНСЬКА</i>	Етапи становлення професійної підготовки майбутніх логопедів у системі спеціальної освіти	334
<i>Микола ЧУМАК</i>	Вища освіта політехнічного профілю Німеччини та України на початку ХХ століття: компаративний аналіз	341
<i>Олександр ЧУМАЧЕНКО, Олександр КОЗУБЕНКО, Володимир ПИЛЬНЕНЬКИЙ</i>	Педагогічні особливості побудови тренувальних макроциклів силової спрямованості на тренажері «Concept-2» у спортсменів єдиноборців	348
<i>Сергій ШАРОВ</i>	Аналіз зарубіжних досліджень соціальної компетентності підлітків	353
<i>В'ячеслав ШИНКАРЕНКО, Ольга ВІНОГРАДОВА, Людмила ПИСАРЄВА</i>	Сутність понятійного апарату патріотичного виховання особистості	358
<i>Жанна ШИНКАРЬОВА</i>	Толерантність як домінанта соціального партнерства суб'єктів діяльності в умовах інклюзивної освіти	362
<i>Ірина ШЕВЧЕНКО</i>	Імплементация методики предметно-мовного інтегрованого навчання (clil) у процесі викладання курсу «Історія основної мови (англійська)» для майбутніх вчителів англійської мови	368
<i>Лариса ЯРОШЕВСЬКА</i>	Громадянське виховання молоді засобами музичного мистецтва за В. О. Сухомлинським	373

CONTENTS

<i>Oksana ADAMENKO, Olga LYTVYNNENKO, Natalia BORETSKA</i>	Ways of model implementation of student youth healthy lifestyle formation by means of physical culture in higher education institutions	11
<i>Larisa ARNAUTOVA, Liubov TARASENKO</i>	Modern correctional technologies in work with features of psychophysical development children	16
<i>Olena BIDA, Olga SHEVCHENKO, Alexander KUCHAY</i>	Training of specialists from physical culture to forming healthy way of life by health care technologies	21
<i>Svetlana BIRYUK, Irina DEMYDOVA, Natalia RESHETILOVA</i>	The structure of training loads of high jumpers in the annual training cycle	26
<i>Nataliya BOBRYSHOVA</i>	Simulation of communicative situations during the professional English classes in maritime educational institutions	32
<i>Natalia BORETSKA, Olena KOVALCHUK</i>	Mechanism of providing educational services in higher education institutions of Ukraine	36
<i>Valeriy BUDAK, Oksana OLEKSIUK</i>	Contemporary methodological approaches to the process of forming a personality of leader-patriot in the university educational environment	40
<i>Rajisa VDOVICHENKO, Natalia MYKHALCHENKO</i>	Formation of student youth value-orientations through competency approach in personality upbringing	47
<i>Inna GALIMSKA</i>	Voleological education of students at Flight Higher Universities by means of physical culture and sports	52
<i>Olena HRECHANOVSKA</i>	The role of innovative technologies in the process of study in ghumanitarian disciplines and the formation of conflictological culture among students of technical universities	58
<i>Tetiana HORPINICH</i>	The problem of staff assistance at the medical schools in the USA	64
<i>Andrey HRYTSENKO</i>	Theoretical foundations of the use of multimedia technologies in the process of teaching history	69
<i>Vitaliia HRYTSIV</i>	Ensuring the professional and ethical orientation of the personality of a future specialist in banking	74
<i>Olena DOLGOPOL</i>	Training technologies in Ukrainian for Specific Purposes	79
<i>Olena DROZD</i>	Axiological aspect of formation of the tolerant personality in the conditions of institution of higher education	85
<i>Zakhar DUBOVYI</i>	Forming of the independence of future music teachers in the process of distance learning	90
<i>Tetiana ZOROCHKINA</i>	Innovative approaches to improving qualifications of the primary school teachers in the Great Britain	95

<i>Angelika IVERSHIN</i>	Diagnostics of development of creativity at future educators of children of preschool age	101
<i>Yuliana IRKHINA</i>	Students' leisure organization in higher educational institutions of Ukraine in the 21 st century	107
<i>Iryna KALMYKOVA</i>	Formation of key competencies of urges on study-seminars of Ukraine's history	112
<i>Iryna KAMINSKA</i>	The role of students' individual differences in language learning strategy choice	117
<i>Olexander KAPINUS</i>	The problem of the development of professional subjectivity of future officers of the Armed Forces of Ukraine	122
<i>Ella KARPOVA, Svitlana GVOZDII</i>	Features of interrelation of culture of safe living activity components at future socionomical specialties specialists	127
<i>Irina KNYAZHEVA</i>	Pedagogical reflection as a factor of professional development of future teachers of preschool education institutions	135
<i>Alla KOZYR</i>	Preparation of future teachers of musical art for the development of artistic and imaginative thinking of adolescents	140
<i>Oksana KOVALYSHYN</i>	Organizational-pedagogical principles of Ukrainian secret university in Lviv (1921–1925 years)	144
<i>Viktoria KORNESHCHUK</i>	Innovative potential of modern lecturer	150
<i>Vyktor KOROLENKO, Vladymyr SHENKEVICH</i>	Modern aspects of moral health of schools	154
<i>Oksana KOSTASHCHUK</i>	The terms of optimization of education of professional honour of students	158
<i>Tetyana KUCHAI, Olexander KUCHAI</i>	The oretical basis of inclusive education in higher education institutions	162
<i>Svitlana LAZARENKO</i>	Newspaper text on the lessons of Ukrainian as a foreign language (linguistic and methodological functions, criterias of selection, basic techniques of work)	165
<i>Marianna LEVRINTS (LŐRINCZ)</i>	Foreign language teacher education in psycho-pedagogical research	170
<i>Natalia LYSTOPAD</i>	Formation of the future preschool educators' information culture	177
<i>Oleksii LISTOPAD</i>	Training future educators in using innovative technologies in preschool educational institutions	183
<i>Olga LYTVYNENKO, Diana SHELESTIUK</i>	The state and the optimization conditions of the success achievement process in the formation of the students' health culture	190
<i>Iryna MARDAROVA</i>	Training future educators in developing pre-schoolers' health culture	195
<i>Nikolai MOGA</i>	Gagmonization of the musculo-fascial system of young children with spastic syndrome of motor disorders	201
<i>Olha MKHYTARYAN, Natalia BUCOVA, Alyona BUHAIOVA</i>	Formation of the spiritual world of students with a low level of literary development	207
<i>Larisa NAKONECHNA</i>	Contemporary Concepts of Inclusive Education in North American and Ukrainian Studies	214
<i>Ildiko OROS</i>	Legislative maintenance of the education system of adult population in the UK	218
<i>Irina PARFENTYEVA</i>	National-patriotic education of future teachers of musical art in the study of the disciplines of the conductor-choral cycle (on the example of the revival of the choral heritage of A. Wedel abroad)	224

<i>Svitlana PARSHUK, Viktoriya STASYUK</i>	Formation of general cultural literacy of future elementary school teachers	228
<i>Dmitro PRIMA</i>	Professional position as a scientific phenomenon	233
<i>Raisa PRIMA</i>	Professional training of primary school teachers: change strategies	237
<i>Yuliia RUDENKO</i>	Lecture-visualization as the form of the psychological and pedagogical supply of formation of professional and methodic integrity of future learners of preschool education institutions	242
<i>Yana RUZHEVYCH</i>	Cross-cultural training of students by means of foreign literature in formation process of valuable orientations	248
<i>Victoria SAVCHENKO</i>	Simulation of professional training of teachers of physical culture of the New Ukrainian school using innovative technologies	252
<i>Nataliia SAVCHENKO, Mykola DUBINKA</i>	Youths' cultural leisure activity as a component of the leading foreign countries' public policy	258
<i>Olga SEREBRIANIKOVA</i>	The issue of implementation of the essence and value of recreational activities into the contents of future social workers' training	264
<i>Natalia SYDOROVA, Julia DOTSENKO</i>	Use of views and ways of construction of perspective images by students of specialization «Architecture of buildings and structures»	269
<i>Nataliia SKRYPNYK</i>	About Using Mobile Learning Methods in Foreign Language Learning In Non-Linguistic Institutions of Higher Education	274
<i>Volodymyr STAROSTA</i>	Self-assessment of learning results by future teachers of primary school	279
<i>Anna STRUK</i>	People of the composition of professional and pedagogical preparation for future teachers of the initial classes	286
<i>Natalya SULTANOVA, Svitlana BEZUSHKO</i>	Formation of future teachers' gender competence in the conditions of higher education institutions	290
<i>Iryna SUKHOPARA</i>	Factors of development of emotional intelligence of junior schoolchildren in the context of a new Ukrainian school	296
<i>Liubov TARABASOVA, Viacheslav SHYNKARENKO, Olha PEREDERII</i>	Socio-anthropological dimensions of the child's life in the context of pre-school education	302
<i>Dmitriy TKACHUK</i>	Methodical recommendations on the professional training of border guard inspectors for the identification of persons and vehicles in the conditions of European integration	307
<i>Oksana FILONENKO</i>	Readiness formation of future lecturers of institution of higher education for professional self-realization	314
<i>Yulia KHAIRULLINA</i>	The techniques of artistic drama in the preparation of a teacher of musical art to the teaching of the integrated course «Fine Art» in the context of the New Ukrainian School	319
<i>Galina KHODIAKOVA</i>	Computer processing of texts in quantitative linguistics course	323
<i>Iryna KHOMYUK</i>	Using of the competency oriented tasks in the teaching of discipline «Technologies of teaching in the educational field of mathematics»	329
<i>Svitlana TSYMBAL-SLATVINSKA</i>	Stages of professional preparation for future speech therapists in the special education system	334
<i>Mykola CHUMAK</i>	Higher education of polytechnic profile in Germany and Ukraine at the beginning of the XX century: comparative analysis	341

<i>Oleksandr CHUMACHENKO, Oleksandr KOZUBENKO, Volodymyr PILNENKIJ</i>	Pedagogičeskie osobennosti postroeniâ učebnyh makrociklov silovoj napravlenosti on trenažere «Soncept-2» in sportsmenov edinoborcev	348
<i>Sergey SHAROV</i>	Analysis of foreign studies of social competence of teenagers	353
<i>Vyacheslav SHYINKARENKO, Olga VINOGRADOVA, Lyudmila PISAREVA</i>	The essence of the conceptual apparatus of the patriotic upbringing of the individual	358
<i>Zhanna SHINKARYOVA</i>	Tolerance as a dominant social partnershih of intellectual education subjects	362
<i>Iryna SHEVCHENKO</i>	Implementation of methodology of content and language integrated learning (CLIL) in the process of teaching the History of the English language for future English teachers	368
<i>Larisa YAROSHEVSKA</i>	Civic education of youth by means of musical art by V. Sukhomlinsky	373

DOI: 13.33310/2518-7813-2019-65-2-170-176

УДК: 371.3(811.111:001.891)

Маріанна ЛЕВРІНЦ

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології
 Закарпатського угорського інституту імені Ракоці Ференца II, м. Берегове, Україна
 e-mail: marianna@kmf.uz.ua

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАРУБІЖНИХ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Зростаючий світовий досвід освіти педагогів філологічного профілю відкриває нові перспективи, врахування яких дозволяє об'єктивно підходити до розгляду можливостей оптимізації системи підготовки вчителів іноземних мов у нашій країні. Відтак, завданнями статті є генеза проблеми фахової підготовки вчителів іноземних мов та аналіз стану її вивченості у зарубіжних психолого-педагогічних дослідженнях, а також узагальнення основних науково-емпіричних й теоретико-практичних напрацювань. Нині у зарубіжній науково-педагогічній думці активно вивчаються наступні проблеми: пізнання вчителя іноземних мов, індивідуальність учителя, професійні знання, рефлексія, педагогічне дослідження та дослідження дією, професіоналізм, учіння вчителя, розвиток початкуючих учителів, вплив середовища на підготовку вчителів іноземних мов та деякі інші. Огляд останніх публікацій виявив значне зростання теоретико-практичної бази галузі підготовки вчителів іноземних мов. Водночас, виявлено брак емпіричних досліджень, необхідних для отримання обґрунтованих відповідей на важливі питання, які витікають із особливостей підготовки й розвитку вчителів іноземних мов. Відмічається також нестача праць, у яких представлено комплексні теоретичні узагальнення.

Ключові слова: вчитель іноземних мов, підготовка майбутніх учителів, психолого-педагогічні дослідження.

Нагальною необхідністю сучасності є приведення у відповідність ключових теоретико-практичних траєкторій вітчизняної фахової підготовки вчителів ІМ (іноземних мов) з викликами інформаційного суспільства. Сучасний світовий досвід підготовки педагогів філологічного профілю відкриває нові перспективи, врахування яких дозволяє об'єктивно підходити до розгляду можливостей оптимізації системи підготовки вчителів ІМ в Україні. Першим кроком на шляху до вдосконалення нинішньої системи підготовки вчителів ІМ є ґрунтовне вивчення теоретичних положень, представлених у працях провідних вітчизняних і зарубіжних науковців.

Загальні теоретико-методологічні й методичні основи педагогічної освіти деталізовано у роботах Дубасенюк О., Гончаренка С., Гуревич Р., Зязюна І., Кузьмінського А., Лозової В., Радул Р., Сисоевої С., Хомич Л., Хоружої Л. і т.д. Теоретико-методологічні та методичні основи фахової підготовки вчителів ІМ розкриваються у наступних докторських дисертаціях: Безлюдною В. (2017) розглядаються теоретичні та практичні підходи до професійної підготовки майбутніх учителів ІМ у вищих педагогічних навчальних закладах України (1948–2016). Комплексне вивчення підготовки вчителів ІМ засобами інформаційно-комунікаційних технологій здійснено в докторській дисертації Костікової І. (2009). Підготовка майбутніх учителів ІМ до використання інформаційних технологій у професійній діяльності вивчається в докторській дисертації Морської Л. (2008). Розробці теоретичних і методичних основ організації самостійної роботи

майбутніх учителів із оволодіння англійською мовою присвячено докторське дослідження Задорожної І. (2012). Теоретичні основи формування методичної компетенції майбутнього вчителя ІМ початкової школи розробляються Бігич О. (2005). У докторській дисертації Князян М. (2007) розроблено систему формування самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів ІМ у процесі ступеневої підготовки. Теоретичні й методичні засади формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої комунікативної компетентності англійською мовою розкриваються в докторській дисертації Черниш В. (2015).

Особливості фахової підготовки вчителів ІМ також плідно розробляються в кандидатських дисертаціях вітчизняних дослідників: Трубіциної О. (2002), Баркасі В. (2004), Лощенової І. (2004), Колодько Т. (2005), Янгельської Н. (2005), Волченко О. (2006), Черньонкова Я. (2006), Лебедик І. (2007), Павлюк Р. (2009), Івашнєвої С. (2010), Кравець Р. (2011), Леврінц М. (2011), Шестопал О. (2011), Жиляєвої Ю. (2012), Маслюк А. (2012), Несвірської Т. (2012), Сідун М. (2013), Крецької Ю. (2014), Андрейкової І. (2015), Добіжа Н. (2016), Яблоков В. (2016), Шмирко О. (2016), Умінської А. (2017), Міхно С. (2018) та ін.

Проблема фахової підготовки вчителів ІМ плідно розробляється у працях зарубіжних дослідників. Зокрема, теоретико-методологічні та методичні підвалини галузі закладено у працях Борґ С., Річардс Дж., Крендел Дж., Фрімен Д., Джонсон К., Нунан Д., Бернс А., Шульц Р., Уолліс М. та ін.

Аналіз праць вищезгаданих дослідників свідчить про важливі теоретико-практичні здобутки, накопичені галуззю підготовки вчителів ІМ завдяки злагодженим зусиллям зарубіжних науковців. Водночас, узагальнення стану вивченості зарубіжної науково-емпіричної бази проблеми фахової підготовки вчителів ІМ у працях вітчизняних дослідників представлено недостатньо.

Завданнями статті є генеза проблеми фахової підготовки вчителів ІМ та аналіз стану її вивченості у зарубіжних психолого-педагогічних дослідженнях, а також узагальнення основних науково-емпіричних й теоретико-практичних напрацювань галузі. Оскільки переважна більшість із вище перелічених учених працюють в освітній системі США, особливу зацікавленість становить вивчення американського науково-практичного досвіду з означеної проблеми.

Вивчення проблеми підготовки вчителів ІМ, зокрема в англomовному світі, здійснюється у трьох руслах, серед яких виділяють підготовку вчителів ІМ, підготовку вчителів англійської як другої мови та підготовку вчителів для білінгвальної освіти. В цілому, об'єкти досліджень вищезгаданих трьох напрямів часто перетинаються та є однорідними.

Характеризуючи стан дослідженості проблеми підготовки вчителів ІМ, у тому числі у США, порівняно недавно науковці констатували брак емпіричних розвідок, необхідних для створення теоретичного фундаменту галузі. Свідчення цьому знаходимо у праці Річардс Дж. і Нуан Д., за словами яких підготовка вчителів ІМ як наукова проблема слабо вивчена. Наявність публікацій з означеної тематики є мізерною у порівнянні з працями, присвяченими вивченню методів і технологій викладання ІМ. Більшість із опублікованих робіт містить «анекдотичні списки побажань», запропонованих в якості порад щодо забезпечення ефективності підготовки майбутніх учителів ІМ, а не результати емпіричних досліджень [11, XI].

Станом на 2000 р., на думку американської дослідниці Шульц Р., науково-практичну проблему підготовки вчителів ІМ характеризують догматизм, традиційність, постулативність і брак доказових емпіричних досліджень, необхідних для обґрунтування актуальних підходів до підготовки вчителів ІМ у США [12, 516].

На сучасному етапі, згідно з баченням провідних американських дослідниць Крендел Дж. і Крістісон М., якими здійснено аналіз останніх публікацій із досліджуваної проблеми, наукова база галузі фахової підготовки вчителів ІМ значно примножила свої здобутки. У підготовці вчителів ІМ як галузі знань, яка тривалий час спиралась на онтологію традиційності й індивідуальних поглядів, поступово визріло усвідомлення необхідності й готовність перезавантажити галузь у науково-дослідній перспективі [5].

Простежимо генезу наукової думки з проблеми фахової підготовки вчителів ІМ. Одним із найавторитетніших видань, де проаналізовано особливості становлення й розвитку підготовки вчителів ІМ як науково-практичної проблеми у США протягом тривалого часу залишається робота Шульц Р. (*Foreign Language Teacher Development : MLJ Perspectives - 1916-1999*). Метою публікації є аналіз статей у найдавнішому, найупливівішому фаховому періодичному виданні США «*Modern Language Journal*» («Журнал Сучасних Мов») за період від 1916 до 1999 р. включно, в яких розглядаються такі аспекти проблеми, дотичні до питання професійного розвитку вчителів ІМ, як мета й цілі підготовки/розвитку вчителів ІМ, оцінювання й сертифікація, моделі підготовки майбутніх і розвитку працюючих учителів, практика супервізорства, й насамперед, роботи, які містять емпіричні результати досліджень з проблеми фахової підготовки вчителів ІМ [12, 495].

Авторкою виявлено, що на початку ХХ ст. викладання ІМ розглядалось як мистецтво, вроджена здібність, тому від учителів ІМ не вимагалась спеціальна підготовка. В одній із статей за 1916 рік, цитованій дослідницею, вказується, що сучасний вчитель ІМ повинен бути озброєним професійними знаннями. Водночас, можливостей отримати необхідні фахові знання вчителям не надається. Незабаром у 1925 р. майже всі заклади вищої освіти США пропонують своїм слухачам курси методики викладання ІМ [12, 496].

У 1920 рр. у США підготовка вчителів ІМ включає вивчення спеціалізованих курсів лінгвістики, методики викладання ІМ, педагогічну практику. Станом на 1935 р. у системі педагогічної освіти США підготовка вчителів ІМ здійснюється на рівні магістратури, де також пропонуються курси лінгвістики, методики викладання ІМ, літератури, культури країн, мова яких вивчається, перекладознавства тощо.

Найпродуктивніший період у підготовці вчителів ІМ мав місце в кінці 1950 - початку 1960х рр. із прийняттям Освітнього закону щодо національного захисту у 1958 р. (*the National Defense Education Act*). У цей час відбувається наймасовіший за всю історію країни процес перепідготовки вчителів ІМ, головною метою якого було поліпшення якості мовної, професійно-педагогічної та методичної підготовки педагогів [12, 505].

Значні зусилля, спрямовані на покращення якості фахової підготовки й професійного розвитку вчителів ІМ, помножені на популярність відповідної теми, призводять до зміни описової наукової парадигми на емпірично-орієнтовану в роботах американських учених. У 1967 р. відбувається перше засідання новоствореної освітньої організації Американської ради з викладання іноземних мов (*American Council on the Teaching of Foreign Languages ACTFL*), метою якої є підвищення якості

фахової підготовки вчителів ІМ та навчання ІМ на всіх освітніх рівнях.

Аналіз розробленості науково-практичних проблем з фахової підготовки вчителів ІМ у США за період з 1977 по 1987 рік здійснено в авторитетній публікації Бернгардта Е. і Хаммадоу Дж. [1]. За свідченням вищеназваних авторів, кількість публікацій, присвячена вивченню питань підготовки вчителів ІМ, є вкрай малою порівняно з кількістю статей із загально-педагогічної підготовки. Переважна більшість статей містить опис чинних програм підготовки вчителів ІМ або рекомендації досвідчених фахівців з підготовки вчителів ІМ, тоді як лише в невеликій кількості публікацій подаються дані емпіричних розвідок.

Серед основних критичних зауважень, висловлених Бернгардтом Е. і Хаммадоу Дж. на адресу проаналізованих наукових робіт, варто згадати недостатнє теоретичне обґрунтування питання підготовки вчителів ІМ у фаховій літературі, брак емпіричної бази, сфокусованої на дослідженні ефективності функціонування програм підготовки вчителів ІМ та опора на опис наявного практичного досвіду при відсутності емпіричних доказів [1, 293].

Важливою віхою у теоретико-методологічному оформленні галузі підготовки вчителів ІМ стало колективне видання за редакцією Річардс Дж. і Нунан Д. «Second Language Teacher Education» («Підготовка вчителів другої мови»), що містить низку статей, в яких здійснювались спроби теоретичного обґрунтування галузі на засадах науковості й подавались окремі емпіричні дослідження [11]. Запропоновані авторами положення у дев'яності роки були об'єктивно прогресивними, на довгі роки визначивши орієнтири розвитку системи підготовки вчителів ІМ й понині не втративши своєї актуальності. Так, дослідники рішуче виступили проти прескриптивності у навчанні майбутніх учителів на користь навчальних підходів, за яких студенти співпрацюють із викладачами в організації навчального процесу. З огляду на факт переважання трансмісійної моделі у підготовці вчителів ІМ у 1990-і рр, активне залучення студентів до управління навчальним процесом і делегування їм ширших повноважень, було інноваційним. Деякі інші ключові ідеї, висловлені у публікації, стосуються необхідності залучення майбутніх і працюючих учителів до науково-дослідницької діяльності, збору й аналізу інформації про власну професійно-педагогічну й навчально-професійну діяльність, орієнтації студентів на розвиток критичного й рефлексивного мислення, на активний когнітивний розвиток.

Нам імпонує думка авторів, що центральне місце у змісті підготовки вчителів ІМ слід відводити не циклу лінгвістичних дисциплін, а інтегрованому курсу, де психолого-педагогічні й лінгвістичні питання вивчаються з використанням між-

дисциплінарного підходу. Суголосно із своїми попередниками, вчені відмічають необхідність поповнення галузі підготовки вчителів ІМ емпіричними дослідженнями [11, XII].

Подальшого розвитку наукова база сфери підготовки вчителів ІМ до 2000 р. набула у працях Фріман Д. і Річардс Дж. (1996), Фріман Д. і Джонсон К. (1998), Уолліс М. (1991), Вудс Д. (1996), Бейлі Ф. та ін. (1998), Тедік Д. та ін. (1993) та деяких інших. Підсумок виконаної наукової роботи з вивчення актуальних питань підготовки вчителів ІМ до 2000 р. знаходимо у статтях Крендел Дж. (2000), Шульц Р. (2000). За період з 2000 до 2018 р. – у працях Крендел Дж. та Крістісон М. (2016), Фаррелл Т. (2018), Борг С. (2011), Велез-Рендон Г. (2002), Бернс А. та Річардс Дж. (2011), Джонсон К. (2006) та ін.

Характеризуючи трансформаційні процеси, які відбувались в системі підготовки вчителів ІМ у США за період з 1990 до 2000 р., Шульц Р. відмічає, що викладання мови більше не ототожнюється із мистецькою дією, відтак постає необхідність оформлення галузі у науково-дослідній парадигмі. У цей період у надрах наукової думки визріло усвідомлення важливості розбудови галузі за канонами науковості й принципами емпіризму [12, 516–517].

Неймовірно великою кількістю цитувань відмічена стаття Фрімен Д. і Джонсон К., в якій автори започаткували дискусію про необхідність реконцептуалізації засадничих положень з проблеми підготовки вчителів ІМ. Зокрема, вчені звернули увагу на необхідності зміщення акцентів з підходів, заснованих на трансмісії деконтекстуалізованих знань, на зміцнення ролі особистості вчителя у розробленні професійно-значимих знань. Як і попередники, автори статті констатують наявність незначної кількості публікацій, в яких висвітлюються проблеми підготовки вчителів ІМ, здійснивши ретельний аналіз робіт, представлених у фаховому журналі TESOL Quarterly (9% від загальної кількості статей за 1980-1987 рр.) [8].

У подальшому висловлені авторами думки знаходять відгук у тенденційності досліджень щодо розгляду проблем підготовки вчителів ІМ у соціокультурній перспективі й відмовою від трансмісійної моделі в освіті педагогів. Під впливом вищезгаданої публікації у науковій спільноті зростає усвідомлення важливості вивчення особливостей навчання педагогічної діяльності, тобто те, яким чином учитель навчається виконувати свої безпосередні професійні обов'язки [14, 266].

Вичерпний аналіз стану дослідженості проблеми підготовки вчителів ІМ до 2000 р. представлено у високоякісній публікації Крендел Дж. На підставі узагальнення літературних джерел із означеної проблеми авторкою відзначаються суттєві зміни, які відбувались у тогочасній системі підготовки вчителів ІМ. Розглянемо деякі з них:

а) Поступова відмова від теорії біхевіоризму із властивою їй трансмісійною моделлю підготовки вчителів ІМ на користь філософії конструктивізму, де педагог виступає в ролі автора знань, які він формує на основі попередньо набутих знань, досвіду, переконань і т.д. б) У сфері підготовки вчителів ІМ тенденційними є зусилля, спрямовані на узгодження теоретичних й практичних змістових компонентів, зумовлені низьким рівнем готовності випускників ЗВО до провадження професійно-педагогічної діяльності в реальних шкільних умовах. г) У науковій спільноті дедалі гучніше лунають заклики щодо надання педагогам професійного статусу, при цьому вказується провідна роль власне практикуючих учителів у розвитку теоретичних основ галузі та участі педагогів у керуванні своїм професійним розвитком [4, 34–36].

На початок двотисячних років науководослідна парадигма галузі підготовки вчителів ІМ також зазнає змін. Кількісні емпіричні методи дослідження поступаються на користь якісних, які дозволяють вивчати особливості підготовки вчителів ІМ та професійно-педагогічну діяльність у природному середовищі їх протікання, а не в штучно створених лабораторних умовах. Особливим попитом користуються метод етнографії, кейс-метод, дослідження в дії, журнал, автобіографія (life story) тощо [13, 457–459].

На сучасному етапі науково-практична база галузі підготовки вчителів ІМ збільшилась у кілька разів. Якщо огляд фахової літератури, здійснений Бернгардт Е. і Хаммадоу Дж. (1987), Шульц Р. (2000), а також Фрімен Д. і Джонсон К. (1998) виявив порівняно обмежену кількість публікацій, присвячених вивченню проблеми підготовки вчителів ІМ, то нинішній літературний огляд вимагає опрацювання великої кількості фахових статей. За свідченням Крендел Дж. і Крістісон М. (2016), більшість досліджень здійснюється в галузі підготовки вчителів англійської мови як іноземної/другої у характерній для них соціокультурній перспективі. Своїм головним завданням науковці вважають переформулювання й розроблення основних концептуальних положень сфери підготовки вчителів ІМ, а також самовизначення галузі [5, 3].

На підставі аналізу літературних джерел, можна виокремити кілька кіл проблем, які плідно розробляються в сучасній науково-педагогічній думці: проблема пізнання/когніцій учителя, індивідуальність учителя, професійні знання вчителя, рефлексія, педагогічне дослідження та дослідження дією, професіоналізм, учіння вчителя, розвиток початкуючих учителів, вплив середовища на підготовку вчителів ІМ та ін. Розглянемо деяких із них.

Пізнання вчителя (Teacher Cognition). У дослідженнях, спрямованих на розкриття сутності поняття «пізнання вчителя», науковці оперують передусім когнітивними категоріями, вивчаючи те, «що вчителі думають, знають і вважають». Об'

єктом означеної групи досліджень є «ментальне життя вчителів», або той аспект професійно-педагогічної діяльності, що не піддається прямому спостереженню [2, 163].

В означених дослідженнях здійснюється комплексний аналіз внутрішньо споріднених проблем щодо особистості педагога, його професійних знань, поглядів, способів і шляхів навчання педагогічній діяльності, виконання професійних обов'язків учителем у різних контекстах і періодах професійної активності [9, 236].

На підставі осмислення великої кількості публікацій Борг С. узагальнює положення цього напрямку наступним чином: 1) набутий навчальний досвід має значний вплив на когніції педагогів; 2) відтак когніції впливають на вибірковість змісту і способів його засвоєння майбутніми вчителями ІМ; 3) когніції виступають у ролі фільтру, через який педагог інтерпретує нову інформацію і професійно значимий досвід; 4) когніції здатні здійснювати відчутніший вплив, ніж власне педагогічна освіта; 5) когніції виявляють здатність міцно вкорінюватись і бути резистентними до будь-яких впливів; 6) когніції здатні протягом тривалого часу впливати на професійно-педагогічну діяльність; 7) водночас, когніції не завжди проявляються у професійно-педагогічній діяльності; 8) когніції вступають у взаємодію із досвідом, тобто переконання впливають на професійно-педагогічну діяльність. І навпаки, професійно-педагогічна діяльність може впливати на систему переконань, спричиняючи їх видозмінення [2, 166].

Найбільший внесок у вивчення проблеми пізнання учителя або когніцій по відношенню до вчителів ІМ здійснено у працях Борг С. (Borg, 2003, 2006, 2009, 2011), Джонсон К. (Johnson, 2006), Вудс Д. (Woods, 1996).

На думку Борг С., аналіз когніцій учителів ІМ поряд із загально досліджуваними проблемами когніцій педагогів включає аналіз особливостей впливу когніцій на практику викладання ІМ. Так, найретельніше розробленою темою є особливості навчання граматики ІМ, наприклад, пояснення граматичного матеріалу, виправлення граматичних помилок учнів тощо. У дещо меншій кількості статей розглядається проблема навчання читання ІМ, тоді як проблема навчання словникового запасу, слухання, говоріння вивчається недостатньо. Вищезгадані роботи присвячені вивченню здебільшого когніцій учителів, задіяних в освіті дорослих або які є викладачами ЗВО. Стосовно когніцій учителів інших освітніх рівнів, як наприклад, початкової або середньої ланок, досліджень виконано значно менше [2].

Професійні знання вчителів ІМ (The Knowledge Base of SLTE). На думку Джонсон К., професійні знання вчителя ІМ включають 3 компонента: що повинен знати вчитель ІМ; яким чином учитель ІМ повинен навчати ІМ; яким чином учитель на-

вчається викладати ІМ [10, 11], для позначення яких застосуємо наступні понятійні категорії: змістовий компонент, педагогічний компонент, процесуальний компонент.

Ще порівняно недавно професійні знання вчителя ІМ ототожнювались із знаннями мови, знаннями про мову, особливостями її викладання й засвоєння, знаннями про комунікативну поведінку тощо. Нині у дослідженні проблеми професійних знань учителя ІМ паралельно з вищезазначеними аспектами, пропонують враховувати особливості професійно-педагогічної діяльності, особистості вчителя і соціокультурний контекст, в умовах якого протікає навчальний процес.

Окреслимо основні тенденції у вивченні проблеми професійних знань учителя ІМ: 1) учителі володіють унікальною системою знань про професійно-педагогічну діяльність (*insider knowledge*), властивою їм як представникам професійної групи [7, 8]; 2) професійні знання здобуваються вчителями завдяки досвіду, накопиченого в результаті навчання й викладання; 3) учителі здобувають професійні знання, меншою мірою, у процесі деконтекстуалізованого навчання на основі трансмісійної навчальної моделі та, більшою мірою, в результаті соціально-значущої професійної взаємодії; 4) професійні знання формуються протягом усього періоду професійної активності й не є статичними.

Індивідуальність учителя (Teacher Identity). Протягом останніх років здійснюється активна науково-пошукова робота із вивчення проблеми індивідуальності вчителя ІМ. У сучасному науково-практичному дискурсі концепт учіння педагога витлумачується в рамках соціокультурної перспективи, як процес розвитку індивідуальності вчителя, а не як розвиток окремих розмежованих умінь, педагогічних дій, опанування певних навчальних методів і технологій і т.д. [3, 5].

Професійне становлення вчителя ІМ передбачає розвиток індивідуальності вчителя, почуття належності до професійної групи наближення до образу ідеального вчителя. Індивідуальність учителя носить динамічний характер, детермінується особливостями взаємодії в соціальному контексті. Індивідуальність є віддзеркаленням самосвідомості або Я-концепції, знаходячи виявлення у різноманітних соціальних і культурних ролях, що виконуються педагогом. На етапі входження у професію педагога стикаються із необхідністю вироблення професійного образу або індивідуальності, залежно від особливостей шкільного колективу, свого статусу й соціального стану [5, 12].

Таким чином, процес професійного становлення вчителя ІМ передбачає не тільки розвиток його професійно значимих компетентностей, а й розвиток самосвідомості й індивідуальності, які поступово змінюються під дією досвіду учіння й

навчання у соціальному контексті та залежно від виконуваних соціальних ролей.

Рефлексія (Reflection). Ключовою тематикою психолого-педагогічних досліджень, починаючи від 1980-х рр., є проблема рефлексії. Під рефлексією розуміється критичне осмислення й аналіз учителем особистої системи поглядів про сутність професійно-педагогічної діяльності та власне процесу професійно-педагогічної діяльності, з метою глибшого усвідомлення її особливостей та удосконалення якісно-результативних показників навчання й викладання.

У сфері підготовки вчителів ІМ запропоновано кілька підходів до розвитку рефлексії, а саме написання практикуючими й майбутніми вчителями щоденників або журналів, обговорення професійно-значимих критичних інцидентів, укладання рефлексивного портфоліо, спостереження за однокурсниками, колегами, самоспостереження, колаборативне планування [5, 16]. Фаррел Т. ділиться досвідом використання кількох стратегій, спрямованих на розвиток рефлексивної практики викладання, а саме дослідження в дії, написання журналу, організація спеціальних груп вчителів ІМ з цією метою [6].

Педагогічне дослідження та дослідження дією (Teacher research and action research). Сучасний репертуар наукового дискурсу поповнився поглибленим вивченням проблеми педагогічного дослідження і дослідження дією. Педагогічне дослідження передбачає аналіз власної практики викладання та збір емпіричних даних майбутніми й практикуючими вчителями. У більшості дефініцій педагогічне дослідження та дослідження дією розглядаються як систематичне, критичне вивчення аспектів професійно-педагогічної й навчальної діяльності, зондування проблемних зон, кінцевою метою якого є ідентифікація й вивчення особливостей практики викладання та цілеспрямовані дії з поліпшення якості навчальної й професійно-педагогічної діяльності.

У галузі підготовки вчителів ІМ важливі дослідження, дотичні до вищезгаданої проблеми, здійснено Борг С. (2006, 2008, 2010), Бернс Е. і Бартон Дж. (2007), Уолліс М. (1998), Едвардс Е. і Бернс Е. (2015), Бернс Е. (2013). Вивчення впливу педагогічного дослідження на професійний розвиток учителів виявило кілька позитивних моментів: розширення й поглиблення професійних знань та усвідомлення їх природи, розвиток рефлексивного мислення, конструювання педагогом індивідуальних теоретичних умовиводів про професійно-педагогічну діяльність тощо [15].

Серед інших наукових проблем, які заслуговують на увагу, є роль підготовки вчителів ІМ, проблема якості педагогічної діяльності, професійного розвитку, компетентності, входження у професію та деякі інші. Незважаючи на численні наукові роботи, не з'ясованими залишаються питання

впливу якості підготовки вчителів ІМ у вищих закладах освіти на їхній професійний чи компетентнісний рівень, продуктивність професійно-педагогічної діяльності, академічну успішність учнів. За браком емпіричних доказів неможливо зробити остаточні висновки про взаємозв'язок між учінням педагогів і учнів.

Ми поділяємо думку Шульц Р. про необхідність подальших уточнень концептуальних засад галузі підготовки вчителів ІМ, узгодження компетентностей, необхідних для здійснення високоякісної, ефективної педагогічної діяльності, а також розроблення надійних інструментів вимірювання якості виконання професійних обов'язків учителями ІМ. Нагальна потреба існує також у вивченні проблеми ефективності педагогічної діяльності [12, 517–518].

Отже, на підставі аналізу публікацій, в яких висвітлюється проблема підготовки вчителів ІМ, з'ясовано, що галузь значно примножила свій теоретико-практичний капітал за останні 30-40 років. У сучасній науково-педагогічній думці активно вивчаються наступні проблеми: пізнання вчителя ІМ, індивідуальність учителя ІМ, професійні знання учителя, рефлексія, педагогічне дослідження та дослідження дією, професіоналізм, учіння вчителя, розвиток початкуючих учителів, вплив середовища на підготовку вчителів ІМ та деякі інші.

Водночас, порівняння бази досліджень, в яких вивчаються загальнопедагогічні аспекти та наукові роботи, які безпосередньо спрямовуються на вивчення особливостей підготовки вчителів ІМ, вказують на значну кількісну перевагу перших, відтак існує потреба у подальших дослідженнях. Об'єктивність такої потреби зумовлюється, насамперед, специфікою навчальної дисципліни ІМ, соціокультурною роллю мови та її носіїв. Розгляд проблеми у перспективі загальнопедагогічної підготовки дає однобічне, обмежене пояснення науково-практичних аспектів підготовки вчителів-філологів.

Огляд бібліографічних джерел виявив брак емпіричних досліджень, необхідних для отримання обґрунтованих відповідей на важливі питання, які витікають із особливостей підготовки й розвитку вчителів ІМ. Переважна більшість публікацій носить оглядовий характер, або є малокалібрними дослідженнями без можливості генералізації емпіричних результатів. Відмічається також брак праць, у яких представлено комплексні теоретичні узагальнення. Вищезгадані зауваження представляють перспективи подальших досліджень, а саме укріплення емпіричних підвалин галузі фахової підготовки вчителів ІМ, а також їх подальша систематизація й узагальнення.

Список використаних джерел

1. Bernhardt E., Hammadou J. A decade of research in foreign language teacher education. *Modern Language Journal*. 1987. Vol. 71. P. 289-299.
2. Borg S. Language teacher cognition. *The Cambridge guide to second language teacher education* / A. Burns, J. C. Richards (Eds.). Cambridge: Cambridge University Press, 2009. P. 163-171.
3. Burns A., Richards J. Second language teacher education. *The Cambridge guide to second language teacher education* / A. Burns, J. C. Richards (Eds.). Cambridge: Cambridge University Press. 2009. P.1-8.
4. Crandall J. *Language teacher education. Annual Review of Applied Linguistics*. 2000. № 20, P. 34–55.
5. Crandall J., Christison M. An overview of research in English language teacher education and professional. *Teacher Education and Professional Development in TESOL: Global Perspectives*. 2016. P. 3-34.
6. Farrell T. Promoting teacher reflection in second language education: A framework for TESOL Professionals. New York, NY: Routledge, 2015. 154 p.
7. Freeman D. The hidden side of the work: Teacher knowledge and learning to teach. A perspective from north American educational research on teacher education in English language teaching. *Language Teaching*. 2002. № 35, P. 1-13.
8. Freeman D., Johnson K. E. Reconceptualizing the knowledge-base of language teacher education. *TESOL Quarterly*. 1998. № 32, P. 397-417.
9. Johnson K. E. The sociocultural turn and its challenges for L2 teacher education. *TESOL Quarterly*. 2006. № 40. P. 235–257.
10. Johnson K. E. *Second language teacher education: A sociocultural perspective*. New York, NY: Routledge, 2009. 148 p.
11. Richards J. C., Nunan D. *Second language teacher education*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 340 p.
12. Schulz R. A. Foreign language teacher development: MLJ Perspectives 1916–1999. *Modern Language Journal*. 2000. № 84. P. 496–522.
13. Velez-Rendon G. Second Language Teacher Education: A Review of the Literature. *Foreign Language Annals*. 2002. № 35 (4). P. 457–467.
14. Wright T. Second language teacher education: Review of recent research on practice. *Language Teaching*. 2010. № 43(3). P. 259–96.
15. Wyatt M. Teachers researching their own practice. *ELT Journal*. 2011. № 65 (4). P. 417–25.

References

1. Bernhardt, E., Hammadou, J. (1987). A decade of research in foreign language teacher education. *Modern Language Journal*, 71, 289–299.
2. Borg, S. (2009). Language teacher cognition. In A. Burns & J. C. Richards (Eds.), *The Cambridge guide to second language teacher education* (pp. 163–171). Cambridge: Cambridge University Press.
3. Burns, A., Richards, J. (2009). Second language teacher education. In A. Burns & J. C. Richards (Eds.), *The Cambridge guide to second language teacher education* (pp. 1–8). Cambridge: Cambridge University Press.

4. Crandall, J. (2000). *Language teacher education. Annual Review of Applied Linguistics*, 20, 34–55.
5. Crandall, J., Christison, M. (2016). An overview of research in English language teacher education and professional. *Teacher Education and Professional Development in TESOL: Global Perspectives*, 3–34.
6. Farrell, T. S. C. (2015). *Promoting teacher reflection in second language education: A framework for TESOL Professionals*. New York, NY: Routledge.
7. Freeman, D. (2002). The hidden side of the work: Teacher knowledge and learning to teach. A perspective from north American educational research on teacher education in English language teaching. *Language Teaching*, 35, 1–13.
8. Freeman, D., Johnson, K. E. (1998). Reconceptualizing the knowledge-base of language teacher education. *TESOL Quarterly*, 32, 397–417.
9. Johnson, K. E. (2006). The sociocultural turn and its challenges for L2 teacher education. *TESOL Quarterly*, 40, 235–257.
10. Johnson, K. E. (2009). *Second language teacher education: A sociocultural perspective*. New York, NY: Routledge.
11. Richards, J. C., Nunan, D. (1990). *Second language teacher education*. Cambridge: Cambridge University Press.
12. Schulz, R. A. (2000). Foreign language teacher development: MLJ Perspectives 1916–1999. *Modern Language Journal*, 84, 496–522.
13. Velez-Rendon, G. (2002). Second Language Teacher Education: A Review of the Literature. *Foreign Language Annals*, 35 (4), 457–467.
14. Wright, T. (2010). Second language teacher education: Review of recent research on practice. *Language Teaching*, 43(3), 259–96.
15. Wyatt, M. (2011). Teachers researching their own practice. *ELT Journal*, 65 (4), 417–25.

Маріанна Левринц. Проблема підготовки майбутніх учителів іноземних мов в зарубіжних психолого-педагогічних дослідженнях

Растущий мировой опыт образования педагогов филологического профиля открывает новые перспективы, учет которых позволяет объективно подходить к рассмотрению возможностей оптимизации системы подготовки учителей иностранных языков в нашей стране. Следовательно, задачами статьи являются генезис проблемы профессиональной подготовки учителей иностранных языков и анализ ее изученности в зарубежных психолого-педагогических исследованиях, а также обобщение основных научно-эмпирических и теоретико-практических наработок. На данное время активно изучаются следующие проблемы: познание учителя иностранных языков, индивидуальность учителя, профессиональные знания, рефлексия, педагогическое исследование и исследование действием, профессионализм, учения учителя, развитие начинающих учителей, влияние среды на подготовку учителей иностранных языков и т.д. Обзор последних публикаций обнаружил значительный рост теоретико-практической базы области подготовки учителей иностранных языков. В то же время, обнаружено нехватку эмпирических исследований, необходимых для получения обоснованных ответов на важные вопросы, которые вытекают из особенностей подготовки и развития учителей иностранных языков. Отмечается также недостаток работ, в которых представлены комплексные теоретические обобщения.

Ключевые слова: учитель иностранных языков, подготовка будущих учителей, психолого-педагогические исследования.

Marianna Levrincz (Lórinicz). Foreign language teacher education in psycho-pedagogical research

The unprecedented growth in the quantity, as well as quality of publications on language teacher education supported by the domain's increasing experiential background opens up new avenues for enhancing the effectiveness of foreign language teacher education in Ukraine. Hence, the present paper aims at analyzing and singling out recurrent research themes, defining the mainstream approaches of the field of language teacher education, which constitute the emerging theoretical foundations of the field's knowledge base.

The review of the state-of-the-art publications has enabled the specification of the following research areas, pertinent to foreign language teacher education: language teacher cognition, the knowledge base of language teachers, language teacher identity, reflection, language teacher research and action research, language teacher professionalism, the role of teacher education, effectiveness of teaching, expertise, competence, teacher development and some others.

The analysis of research suggests overall proliferation of the number of studies on the problem of language teacher education during the past 30-40 years. Nevertheless, the comparison of the volume of studies highlighting general aspects of teacher education to those specifically related to foreign/second language teacher education reveals the quantitative advantage of the former. More efforts are needed at elaborating language teacher focused issues which stem from the nature of foreign language as a discipline, the socio-cultural role of language teachers and the role of foreign language in particular.

Further limitations of the field-related research base, include: 1) a rather small proportion of empirical studies, necessary to provide informed answers for important questions of language teacher education; 2) the majority of available empirical studies are small-scale and contextually limited, which excludes the possibility of generalizations; 3) the field's overall reliance on traditions, intuition and practical experience, with little regard for theoretical foundations; 4) paucity of research that present systematic complex generalizations of the field's knowledge base;

Key words: teacher of foreign languages, education of prospective foreign language teachers, psycho-pedagogical research.

Наукове видання

НАУКОВИЙ ВІСНИК

МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 2 (65), травень 2019

Відповідальність за цитування та зміст статей несуть автори

Формат 60×84 1/8. Ум. друк. арк. 43,9.
Тираж 150 пр.

Свідоцтво про реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 21010-10810 ПР від 25.09.2014 р.

Адреса редакції та видавця:
Видавництво МНУ імені В. О. Сухомлинського
54030, м. Миколаїв, вул. Нікольська, 24
тел. (0512) 37-88-38, т/ф 37-88-15
e-mail: visnyk.editor@mdu.edu.ua

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3375 від 27.01.2009 р.